

Підродина Crambinae. *Calamotropa paludella* (Hübner, 1824) (21); *Chrysoteuchia culmella* (Linnaeus, 1758) (7); *Crambus pascuella* (Linnaeus, 1758) (7); *Agriphila straminella* (Denis & Schiffermüller, 1775) (7); *Pediasia luteella* (Denis & Schiffermüller, 1775) (1); *Platytes cerussella* (Denis & Schiffermüller, 1775) (1);

Підродина Acentropinae. *Elophila nymphaeata* (Linnaeus, 1758) (1); *Cataclysta lemnata* (Linnaeus, 1758) (5); *Parapoynx stratiotata* (Linnaeus, 1758) (1);

Підродина Pyraustinae. *Elophila nymphaeata* (Linnaeus, 1758) (1); *Mutuuraia terrealis* (Treitschke, 1829) (1); *Ostrinia palustralis* (Hübner, 1796) (1); *Ostrinia nubilalis* (Hübner, 1796) (1); *Eurrhynx hortulata* (Linnaeus, 1758) (1); *Paratalanta hyalinalis* (Hübner, 1796) (3); *Pleuroptya ruralis* (Scopoli, 1763) (1).

Висновки. На теперішній час на території НПП «Гетьманський» зареєстровано 73 види метеликів з 9 підродин родини Вогнівки. В більшості це широко поширені в північно-східному лісостепу України види. Враховуючи, що повний список вогнівок Сумської області налічує 158 видів, можна сподіватись на розширення списку вогнівок парку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Говорун О.В. До вивчення фауни вогнівок (Lepidoptera, Pyralidae) Гетьманського НПП / О.В. Говорун, В.С. Латишев // Природничі науки: Збірник наукових праць / [за ред. А.П. Вакала]. – Суми: Вид-во Сумського державного педагогічного університету ім. А.С. Макаренка, 2014. – С. 8-10. 2. Говорун О.В. До вивчення вогнівок (Lepidoptera, Pyralidae) територій НПП «Гетьманський» / О.В. Говорун, Л.О. Фірман, О.О. Пташенчук, В.С. Латишев, О.О. Латишева // Природничі науки: Збірник наукових праць / [за ред. А.П.Вакала]. – Суми : Вид-во Сумського державного педагогічного університету ім. А.С.Макаренка, 2015. – С. 23-25.

УДК 582.282 (477.52)

Ю. І. Литвиненко, А. С. Буцик, С. В. Степановська

НОВІ ЗНАХІДКИ SPORORMIACEAE З ПІВНІЧНОГО СХОДУ УКРАЇНИ

Литвиненко Ю. І., Буцик А. С., Степановська С. В. Нові знахідки Sporormiaceae з північного сходу України. – Природничі науки. – 2016. – 13: 18–22.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

Наведено дані про 11 видів копрофільних аскоміцетів з родини Sporormiaceae, зібраних у 2012-2016 рр. в північно-східних районах України (Сумська область). Відмічено чотири нових для мікобіоти України види – *Preussia funiculata* (Preuss) Fuckel, *Sporormiella heptamera* (Auersw.) S.I. Ahmed et Cain, *S. kansensis* (Griffiths) S.I. Ahmed et Cain, *S. muskokensis* (Cain) S.I. Ahmed et Cain та *S. pulchella* (E.C. Hansen) S.I. Ahmed et Cain.

Ключові слова: копрофільні аскоміцети, *Sporormiaceae*, *Preussia*, *Sporormiella*, Україна

Lytvynenko Yu. I., Butsyk A. S., Stepanovska S. V. New records of *Sporormiaceae* from the north-eastern part of Ukraine. – Prirodniči nauki. – 2016. – 13: 18–22.

Sumy State Pedagogical University named after A. S Makarenko

11 species of coprophilous ascomycetes from Sporormiaceae are recorded in 2012–2016 in the north-eastern part of Ukraine (Sumy oblast). Preussia funiculata (Preuss) Fuckel, Sporormiella heptamera (Auersw.) S.I. Ahmed et Cain, S. kansensis (Griffiths) S.I. Ahmed et Cain, S. muskokensis (Cain) S.I. Ahmed et Cain and S. pulchella (E.C. Hansen) S.I. Ahmed et Cain are first recorded in Ukraine.

Key words: coprophilous Ascomycetes, *Sporormiaceae*, *Preussia*, *Sporormiella*, Ukraine

Вступ. Родина *Sporormiaceae* об'єднує 143 види з 10 родів [7]. Це види-космополіти, які переважно колонізують екскременти багатьох видів тварин [6, 8, 10, 13]. Між тим, представники родини можуть траплятися і на інших субстратах, таких як рослинні рештки, ґрунт та деревина [6, 11, 13], або виступати в якості ендоефітів [9, 12]. В Україні родина належить однієї з найменш вивчених. Її об'єм у нашій державі, згідно опублікованих літературних джерел [1–5], обмежується 10 видами, – виключно представниками роду *Sporormiella* Ellis et Everh.

Метою дослідження стало вивчення видової різноманітності, субстратної приуроченості та поширення корофільних представників родини *Sporormiaceae* у деяких районах Сумської області України.

Матеріали та методи досліджень. Мікологічні обстеження проводились у 2012–2016 рр. у Великописарівському, Охтирському та Сумському районах Сумської області. Збір матеріалу проводився у Гетьманському національному природному парку, а також на територіях, які не мають охоронного статусу. За цей період були зібрані та досліджені зразки екскрементів домашніх (вівця, корова, кінь, крізь, коза) та диких (заєць, олень) трав'яних тварин.

Для виявлення та одержання плодових тіл грибів застосовувався метод вологих камер. Виявлені види ідентифікували за загальноприйнятими у мікології методиками із використанням різних визначників і таксономічних обробок. Мікроморфометричні ознаки досліджували методом світлової мікроскопії.

Результати та їх обговорення. У результаті опрацювання зібраних мікологічних зразків було зареєстровано нові локалітети для 11 видів спорормієвих грибів. Останні є представниками двох родів: *Sporormiella* (10 видів) та *Preussia* (1 вид).

Нижче подано список виявлених видів, літературні цитування, поживні субстрати, інформацію про місце і час знаходження. Для зменшення об'єму

списку наводимо у ньому наступні скорочення: В.-Писарівський – Великописарівський, ГНПП – Гетьманський національний природний парк, р-н – район, л-во – лісництво.

***Preussia* Fuckel**

***P. funiculata* (Preuss) Fuckel**, Jb. nassau. Ver. Naturk. **23-24**: 91, 1870.

На екскрементах корови. В.-Писарівський р-н: с. Олександрівка, сільська дорога, 28.06.15.

***Sporormiella* Ellis et Everh.**

***S. australis* (Speg.) S.I. Ahmed et Cain**, Can. J. Bot. **50**(3): 434, 1972.

На екскрементах корови. В.-Писарівський р-н: с. Олександрівка, сільська дорога, 28.06.15; с. Стрілецька Пушкарка, ГНПП, заплавні луки, 28.06.15. Охтирський р-н: с. Хухра, ГНПП, луки, 20.09.15.

***S. heptamera* (Auersw.) S.I. Ahmed et Cain**, Can. J. Bot. **50**(3): 442, 1972.

На екскрементах оленя. Сумський р-н: смт Низи, Низівське л-во, дубово-сосновий ліс, 11.07.15.

***S. intermedia* (Auersw.) S.I. Ahmed et Cain ex Kobayasi**, in Kobayasi, Hiratsuka, Otani, Tubaki, Udagawa et Soneda, Bull. Natl. Sci. Mus. **12**: 339, 1969.

На екскрементах корови. В.-Писарівський р-н: с. Олександрівка, пасовищні луки, 28.06.15. Охтирський р-н: с. Хухра, ГНПП, лука, 20.09.15.

На екскрементах оленя. Сумський р-н: смт Низи, Низівське л-во, мішаний ліс, узлісся, 30.07.15.

***S. kansensis* (Griffiths) S.I. Ahmed et Cain**, Can. J. Bot. **50**(3): 445, 1972.

На екскрементах корови. В.-Писарівський р-н: с. Стрілецька Пушкарка, ГНПП, сосновий ліс, 21.05.15.

***S. lageniformis* (Fuckel) S.I. Ahmed et Cain**, Can. J. Bot. **50**(3): 446, 1972.

На екскрементах оленя. Сумський р-н: смт Низи, Низівське л-во, мішаний ліс, узлісся, 30.07.15.

***S. leporina* (Niessl) S.I. Ahmed et Cain**, Can. J. Bot. **50**(3): 445, 1972.

На екскрементах зайця: Сумський р-н: с. Шпилівка, приватне господарство, 22.02.16.

***S. minima* (Auersw.) S.I. Ahmed et Cain, in Ahmed et Asad**, Pakist. J. scient.ind. Res. **12**(3): 241, 1970.

На екскрементах вівці. Сумський р-н: с. Верхня Сироватка, пасовищні луки, 04.07.15; там же, с. Нижня Сироватка, пасовищні луки, 12.07.15.

На екскрементах зайця. Сумський р-н: с. Шпилівка, приватне господарство, 22.02.16.

На екскрементах кози. Сумський р-н: смт Низи, пасовищні луки, 16.07.15.

На екскрементах корови. В.-Писарівський р-н: с. Олександрівка, сільська дорога, 28.06.15; с. Стрілецька Пушкарка, ГНПП, окраїна соснового лісу, 28.06.15. Охтирський р-н: с. Климентове, ГНПП, окраїна соснового лісу, 09.08.12; там же, берег р. Ворскла, пасовищні луки, 09.08.12; там же, сосновий ліс, 21.05.15; с. Хухра, ГНПП, узбережжя р. Ворскла, 20.09.15; там же, заплавні луки, 20.09.15; там же, узбережжя р. Хухра, 20.09.15.

На екскрементах кроля. Сумський р-н: смт Низи, приватне господарство, 12.09.14.

На екскрементах оленя. Сумський р-н: смт Низи, Низівське л-во, дубово-сосновий ліс, 11.08.15.

***S. minimoides* S.I. Ahmed et Cain**, Can. J. Bot. **50**(3): 450, 1972.

На екскрементах зайця. Сумський р-н: с. Шпилівка, приватне господарство, 22.02.16.

***S. muskokensis* (Cain) S.I. Ahmed et Cain**, Can. J. Bot. **50**(3): 451, 1972.

На екскрементах оленя. Сумський р-н: смт Низи, Низівське л-во, дубово-сосновий ліс, 05.08.15; там же 10.08.15.

***S. pulchella* (E.C. Hansen) S.I. Ahmed et Cain**, Can. J. Bot. **50**(3): 456, 1972.

На екскрементах оленя. Сумський р-н: смт Низи, Низівське л-во, дубово-сосновий ліс, 11.08.15; там же 03.08.15.

Висновки. Таким чином, на території Сумської області встановлено місцезнаходження 11 видів аскоміцетів з родини *Sporormiaceae*. З них чотири види (*Preussia funiculate*, *Sporormiella heptamera*, *S. kansensis*, *S. muskokensis* та *S. pulchella*), згідно опублікованих літературних джерел, для території України до останнього часу не наводились. Враховуючи, що родина у світовому масштабі сьогодні об'єднує майже 150 видів грибів, більшість з яких є космополітами, її подальше вивчення в Україні має свої перспективи. Подальші мікологічні дослідження дозволять у майбутньому виявити нові та рідкісні для нашої держави види *Sporormiaceae*.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Голубцова Ю. І. Нові знахідки копрофільних аскоміцетів з Криму / Ю. І. Голубцова, І. Г. Мікос, О. Ю. Акулов // Чорноморськ. бот. ж. – 2010. – **6**(1). – С. 67–83.
2. Голубцова Ю. І. Нові для України види копрофільних аскоміцетів. I. Піреноміцети та локулоаскоміцети / Ю. І. Голубцова // Укр. ботан. журн. – 2008. – **65**(5). – С. 701–710.
3. Гриби заповідників та національних природних парків Лівобережної України / [Дудка І. О., Гелюта В. П., Андріанова Т. В. та ін.]. – К. : Арістей, 2009. – Т. 2. – 428 с.
4. Гриби та грибоподібні організми національного природного парку «Деснянсько-Старогутський» / [Дудка І.О., Придюк М.П., Голубцова Ю.І. та ін.]. – Суми: Університетська книга, 2009. – 224 с.
- 5.

Королева О. В. Новый вид аскомицета *Sporormiella tomlinii* Korolyova / О. В. Ковалева // Микол. и фитопатол. – 2000. – **34**(5). – С. 11–13. **6.** Ahmed S. I. Revision of the genera *Sporormia* and *Sporormiella* / S. I. Ahmed, R. F. Cain // Can. J. Bot. – 1972. – **50**(3). – P. 419–477. **7.** Ainsworth and Bisby's Dictionary of the Fungi / P. M. Kirk, P. F. Cannon, D. W. Minter, J. A. Stalpers. – 10 ed. – Wallingford: CAB International, 2008. – 771 p. **8.** Cain R. F. Studies of coprophilous ascomycetes. VII. *Preussia* / R. F. Cain // Can. J. Bot. – 1961. – **39**(7). – P. 1633–1666. **9.** Herrera J. Shifting fungal endophyte communities colonize *Bouteloua gracilis*: effect of host tissue and geographic distribution / J. Herrera, R. Poudel, H. Khidir // Mycologia. – 2010. – **102**. – P. 1012–1026. **10.** Khan R. S. The genera *Sporormia* and *Sporormiella* in east Africa / R. S. Khan, R. F. Cain // Can. J. Bot. – 1979. – **57**(10). – P. 1174–1186. **11.** Kruys Å. New species of *Preussia* with 8-celled ascospores (Sporormiaceae, Pleosporales, Ascomycota) / Å. Kruys // Phytotaxa. – 2015. – **234**(2). – P. 143–150. **12.** Peláez F. Endophytic fungi from plants living on gypsum soils as a source of secondary metabolites with antimicrobial activity / F. Peláez, J. Collado, F. Arenal and other] // Mycol. Res. – 1998. – **102**. – P. 755–761. **13.** Treigienė A. Koprofiliniai pirenomicetai ir lokuloaskomicetai Lietuvoje. *Sporormiella* ir *Preussia* gentys / A. Treigienė // Botanica Lithuanica. – 2004. – Suppl. 6. – P. 77–88.

УДК 582.28 (477.52)

Ю. І. Литвиненко, Н. С. Откидач

ОБЛІГАТНОПАРАЗИТНІ МІКРОМІЦЕТИ ПІВНІЧНО-СХІДНОЇ ЧАСТИНИ БУРИНСЬКОГО РАЙОНУ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Литвиненко Ю. І., Откидач Н. С. Облігатнопаразитні мікроміцети північно-східної частини Буринського району Сумської області. – Природничі науки. – 2016. – **13**: 22–29. Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

У фітоценозах північно-східної частини Буринського району Сумської області виявлено 46 видів облігатнопаразитних фітотрофних мікроміцетів, які належать до порядків Pucciniales (21 вид), Erysiphales (17), Peronosporales (4), Albuginales (2), Urocystales (1) та Ustilaginales (1). Вказані гриби паразитують на 45 видах рослин з 20 родин.

Ключові слова: мікроміцети, гриби-паразити, Буринський район, Сумська область, Україна.

Lytvynenko Yu. I., Otkydach N. S. Obligate parasitic micromycetes in north-eastern part of Buryn' district of Sumy region. – Prirodniči nauki. – 2016. – **13**: 22–29.

Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko

In plant communities of north-eastern part of Buryn' district (Sumy region, Ukraine) 46 species of obligate parasitic micromycetes had been found. They belong to Pucciniales (21 species), Erysiphales (17), Peronosporales (4), Albuginales (2), Urocystales (1) and Ustilaginales (1). The mentioned fungi parasitized 45 plant species of 20 families.

Key words: micromycetes, parasitic fungi, Buryn' district, Sumy region, Ukraine

Вступ. Гриби – найчисельніша група збудників захворювань вищих рослин та єдина група серед фітопатогенів, в межах якої представлені всі форми паразитної спеціалізації. Різноманіття умов існування та трофічних